

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ՝ ՈՐՊԵՍ ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎԵՐԱԻՄԱՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆ

Հայրապետյան Լուսինե

*մանկ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ,
Երևանի պետական համալսարան,
Հայաստանի Հանրապետություն*

lusine.hayrapetyan@ysu.am

<https://orcid.org/0000-0003-2884-7935>

Ավետիսյան Մերի

*մանկ. գիտ. թեկնածու, դոցենտ,
Երևանի պետական համալսարան,
Հայաստանի Հանրապետություն,*

mavetisyan@ysu.am

<https://orcid.org/0000-0001-9339-1060>

Ամփոփում

Ներկայումս հասարակությունը կարիք ունի ակտիվ, ինքնավստահ, ժամանակին համընթաց քայլող, սոցիալական նոր նախաձեռնություններ ու նախագծեր առաջ մղելու ունակ կրթական առաջնորդների: Ուսուցիչների շրջանում առաջնորդների վերապատրաստումը հետևողական և փուլային գործընթաց է, որը կարևոր է կազմակերպել ֆորմալ, ոչ ֆորմալ կրթության ու վերապատրաստման գործընթացներով: Դրանք կօգնեն, որ ուսուցիչները լինեն ակտիվ մասնակիցներ իրենց ինքնագարգացման ծրագրերին և հանդես գան որպես կրթության գործի կազմակերպմանը խթանող համայնքային առաջնորդներ:

Ուսուցիչների առաջնորդության ներուժի զարգացման գործում եզակի դեր պետք է հատկացվի բարձրագույն ուսումնական հաստատություններին, որոնք մասնագիտական կրթություն կազմակերպելիս դիտարկում են ինչպես անձի, այնպես էլ հասարակության և պետության շահերը որպես ամբողջություն՝ իրականացնելով երկրի կրթական քաղաքականության պատվերը:

Առաջնորդության բարձր ներուժ ունեցող ուսուցիչների հետ հնարավոր է կառուցել կրթական ժողովրդավար ու աշակերտակենտրոն միջավայր, որտեղ սովորողները ներգրավված են հատուկ կազմակերպված մանկավարժական այնպիսի գործունեության մեջ, որն ուղղված է առաջնորդության փորձի ձեռքբերմանը: Առաջնորդ ուսուցիչ աշխատանքի ընթացքում յուրաքանչյուր ոք կկարողանա իրականացնել սոցիալական փոխգործակցության տարբեր դիրքեր՝ սովորողից մինչև սովորեցնող, կատարողից մինչև կազմակերպիչ:

Բանալի բառեր՝ *առաջնորդ ուսուցիչներ, կրթական միջավայր, վերապատրաստում, հասարակական կարիք, ուսուցչական առաջնորդություն:*

Հիմնախնդիրը: Կրթական բարեփոխումների պայմաններում կրթական միջավայրի նպատակային փոփոխության ցանկությունը մնում է առաջնահերթ: Այն նախադրյալներ է ստեղծում ուսուցչական առաջնորդների գործունեության համար, քանի որ վերջիններս ի վիճակի են հասարակության բարեփոխման ու վերափոխման համատեքստում դառնալ սովորողների, երբեմն՝ նաև ծնողների, ուսուցիչների սոցիալականացման ուղղորդողներ՝ ձևավորելով կրթական բարենորոգ միջավայր: Առաջնորդ ուսուցիչները հնարավորություն ունեն սոցիալական հարաբերությունների ժողովրդա-

վարացման հիմքեր ստեղծելու կրթական տարբեր համատեքստերում, ուսուցչական, աշակերտական, ծնողական խորհուրդներում, ի վերջո՝ համայնքներում: Նրանք յուրա-հատուկ համագործակցողներ են, որոնց հաջողվում է միավորել տարբեր սոցիալական ինստիտուտներ կրթական հեռահար նպատակների շուրջ: Ուստի կարևոր է ուսումնասիրել նրանց դերը կրթական միջավայրի վերակառուցման, բարեփոխումների գործում:

Հիմնախնդրին առնչվող արդիական հետազոտությունների և հրատարակչությունների հակիրճ վերլուծություն: Նկատելի է, որ ՀՀ-ում գնալով ավելանում են ոչ ստանդարտ պայմաններով դպրոցները [1],[2],[3]: Դրանք լուրջ մարտահրավերներ են կրթական միջավայրի ձևավորման տեսանկյունից: Նման տիպի դպրոցները այսօր տարածում են գտել աշխարհում: Դրանցում առաջնորդ ուսուցչի դերակատարության մասին գրել է Չ. Վեբերը, իսկ Կ. Բիխլերն ու ուրիշներ փորձել են առաջնորդ ուսուցիչների մասնագիտական կոմպետենցիաների դրվածքն ուսումնասիրել բուհական կրթության համատեքստում [9],[8]: Ուսուցիչների շրջանում առաջնորդության զարգացման մասնագիտական կրթության հիմնահարցերից խոսել է մանկ. գիտ. դոկտոր, պրոֆ. Հարությունյանը և այլք [4], [7]: Մանկավարժական պայմանների ստեղծումը ենթադրում է կրթական հատուկ միջավայր, որտեղ համակարգային պետք է դիտարկվի անձի, որակների և մարդկային արժեքների զարգացումը [5],[6]: Այս ուսումնասիրությունները հիմնավորեցին, որ ուսուցիչ առաջնորդները կրթական միջավայրի բարեփոխումների համատեքստում կարող են որոշակիորեն փոփոխել տվյալ համայնքում գործող կրթական ավանդույթները՝ դրանք դարձնելով ճկուն ու ժամանակակից:

Նպատակը: Հոդվածի նպատակն է ուսումնասիրել և վերլուծել առաջնորդ ուսուցիչների դերը կրթական միջավայրի բարեփոխման համատեքստում:

Նորույթը: Բացահայտվել է, թե ինչ ազդեցություն է ունենում ուսուցչական առաջնորդության զարգացումը կրթական միջավայրի բարելավման վրա:

Հիմնական նյութի շարադրանքը: Տարերային արագությամբ զարգացող աշխարհը երբեմն պարտադրում է ոչ լիարժեքորեն ուսումնասիրված և չհամակարգված փոփոխություններ, որոնք իրենց ազդեցությունն են թողնում կրթության համակարգերի վրա՝ ձևավորելով մարտահրավերներ: Դրանք հատկապես ուղղակիորեն ազդում են կրթական միջավայրի կառուցվածքի վրա՝ բարդացնելով կրթական միջավայրի բովանդակության ու ձևավորման գործընթացը: Այս իմաստով կրթական գործընթացներում ներառված առաջնորդ ուսուցիչներից՝ կրթական միջավայրի ձևավորման պատասխանատուներից, պահանջում են նոր գիտելիքներ, նոր փորձառություն: Առաջնորդ ուսուցիչը պետք է հանդես գա որպես նորարարությունների հեղինակ կամ փորձարկող, տեղյակ լինի ժամանակակից թվային տեխնոլոգիաների գործիքակազմից, քանի որ ուսուցչական առաջնորդության համար դասավանդումը դիտարկվում է որպես առաջնային գործողություն: Դասավանդող առաջնորդ ուսուցիչը կարող է դառնալ սովորողների համար սիրված անձ, առաջնորդ, հեղինակություն: Արդյունքում, ինչպես նշում է պրոֆ. Ն. Հարությունյանը, ձևավորվում է հավաքական առաջնորդության գաղափարը, որի հիմնական էությունը ուսուցչի կողմից ոչ միայն դպրոցի, այլև համայնքի ներուժի ամբողջացումն է [4, 20]: Դասարանային կառավարման մշակույթի տեսանկյունից այսօր ուսուցչից պահանջվում է ոչ միայն առարկայի խորագիտակ իմացություն, այլև իրավիճակային որոշումների կայացում, համագործակցելու կարողություն, հաղորդակցական տարբեր մոդելների կիրառման ճկունություն, մանկավարժական խնդիրների լուծման ստեղծարարություն: Ուսուցչի գործիմացության մաս է դառնում առաջնորդական գիտելիքներ ունենալու անհրաժեշտությունը: Ուստի ուսուցչական առաջնորդության

հայեցակարգը դարձել է կրթական միջավայրը վերափոխման արագ միջոց, քանի որ առաջնորդ ուսուցիչները դիտարկվում են իբրև հարմարվողական և դինամիկ կրթական միջավայր ստեղծողներ [5, 65]: Հատկապես կրթական ոլորտում համակարգային փոփոխությունների պայմաններում կրթական միջավայրի խոցելիությունը ակներև է, եթե առնչությունները նորարարությանը թույլ են կամ արդեն եղածի հետ փոխադասման սկզբունքով չեն արված: Առաջնորդ ուսուցիչներից ակնկալվում է հստակորեն գիտակցել և պատկերացում ունենալ կրթական միջավայրը բազմակողմանի բարելավելու մասին, ունենալ համագործակցելու պրակտիկա, կարողանալ ապահովել հավասարություն կրթական միջավայրում, այն դարձնել առավել ներառական և հանդուրժողական միջանձնային ու միջմշակութային փոխըմբռնման համատեքստում: Այսօր ՀՀ-ում ուսուցչական առաջնորդության մոդելները հիմնականում արժեկողմնորոշիչ են, որոնցում առաջնորդությունը դիտարկվում է ոչ թե որպես գաղափարների համակարգ, այլ միջանձնային նոր հարաբերությունների բազմակողմ տեսանկյուն: Արժեքային մոտեցումը թույլ է տալիս առաջնորդության գործընթացը դիտարկել որպես մասնագիտական նոր մտածողության և վարքի դրսևորման պայման: Կրթական միջավայրի փոփոխելիության տեսանկյունից այս հանգամանքը ազդեցիկ դերակատարում ունի [7]: ՀՀ-ում առաջնորդ ուսուցիչների գործունեության բովանդակությունը խարսխվում է հիմնական արժեքային սկզբունքների վրա՝ հավասարություն, ներառականություն, ժողովրդավարություն և այլն, սակայն կրթական միջավայրի ձևավորման տեսանկյունից դրանք փոխադասվում են այլ արժեքներով ևս՝ կախված, թե ինչպիսի համայնքում է առաջնորդ ուսուցիչն աշխատում, ինչ կրթական ավանդույթներ կան այնտեղ, որոնք պետք է բարեփոխվեն, որն է այդ համայնքում առաջնորդ ուսուցչի իրականացրած առաքելությունը, ինչ հիմնախնդիրներ է տեսնում, ինչպես է պատկերացնում նա դրանց լուծման գործում իր դերակատարությունը:

Պետք է նշել, որ ՀՀ-ում առաջնորդ ուսուցիչների գործունեության սկիզբը դրվեց դեռևս 2013 թվականից ՀՀ-ում գործող «Դասավանդի՛ր, Հայաստան» կազմակերպության նախաձեռնությամբ, որն իրականացնում է «Teach for All» միջազգային կրթական կազմակերպության հայաստանյան ծրագիրը՝ Հայաստանի սահմանամերձ գյուղերի համար պատրաստելով մանկավարժներ երկու տարով դասավանդելու պայմանով՝ ապահովելով դասավանդողի կեցության, անհրաժեշտության դեպքում՝ ուսումնառության ծախսերը: Առաջնորդ ուսուցիչ կարող էին դառնալ տարբեր մասնագիտությամբ անձինք, որոնք պատրաստ էին երկու տարի իրենց գիտելիքները ներդնել որևէ հեռավոր գյուղում երեխա կրթելու գործում: Մանկավարժական կարճաժամկետ վերապատրաստումների արդյունքում նրանք պատկերացում էին կազմում դասավանդման գործընթացից և ուղևորվում համայնք: Սա շատ կարևոր նախաձեռնություն էր, քանի որ առաջնորդ ուսուցիչներն իրենց հետ համայնք էին տանում ոչ միայն մասնագիտական գիտելիքներ, այլև հանդես էին գալիս տարբեր նախաձեռնություններով՝ գրադարանների, համակարգչային սենյակների, կանաչ գոտիների ստեղծմամբ, ներառական սկզբունքներով դպրոց ունենալու տարբեր ծրագրեր իրականացնելով, որոնց մասնակից էին դարձնում տվյալ համայնքի ղեկավարությանը, անդամներին: Կազմակերպությանը հաջողվեց տարիներ շարունակ իրենց կողմից իրականացրած ոչ ֆորմալ կրթության կազմակերպման, վերապատրաստումների արդյունքում սպասարկել Հայաստանի հեռավոր մարզերի գյուղական համայնքներին նվիրյալ ուսուցիչներով, որոնք կրթական միջավայրը առավել ժամանակակից և նորարարության շնչով լցնող առաջամարտիկներ էին: 2021 թվականից ԵՊՀ-ի հետ համագործակցությամբ նոր գաղափար կյան-

քի կոչվեց. արդեն ֆորմալ կրթության ձևաչափով ԵՊՀ մանկավարժության և կրթության զարգացման կենտրոնում սկսեց գործել «Ուսուցչական առաջնորդություն» մագիստրոսական կրթական ծրագիրը (հեռակա)՝ արդեն համապատասխան որակավորում ունեցող առաջնորդ ուսուցիչներ պատրաստելով Հայաստանի տարբեր համայնքների դպրոցների համա ր[4]: Ուսանողության շրջանում մագիստրոսական կրթական ծրագիրը ստեղծում է առաջնորդության որակների ձևավորման մանկավարժական այնպիսի պայմաններ, ինչպիսիք են ժամանակակից մանկավարժաժողովրդական առարկայացանկը, մանկավարժական խնդիրների լուծման ավանդական ու նորարարական մոտեցումների ուսումնասիրումը, առաջնորդության մոդելներին ծանոթացումը, ուսանողների ճանաչողական ակտիվ գործունեության կազմակերպումը, ուսանողների գործունեության տեսակների ընտրությունը աշխատանքին զուգահեռ ուսումնառելու հնարավորությունը, որն էլ ապահովում է շարունակական կրթությունը՝ բուհից մինչև ուսանողի գտնվելու վայրի հեռավորությունից անկախ: Ուստի այս ծրագիրը կարելի է համարել համայնքային զարգացմանն ուղղված աջակցություն, որը նպաստում է տվյալ համայնքում կրթական միջավայրի բովանդակային կողմի բարելավմանը:

Այսօր կրթության համակարգի առջև ծառացած մարտահրավերների թվում նաև համայնքների ժողովրդագրական պատկերի փոփոխություններն են, որոնք բերում են դպրոցների թերձանրաբեռնվածությանը, երբ, օրինակ, երեք հարյուր աշակերտի փոխարեն դպրոցը սպասարկում է մինչև հարյուր աշակերտի: ՀՀ հանրակրթության ոլորտում կրթության հասանելիության և հավասարության հիմնախնդիրներին վերաբերող ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ նկատելի է հանրակրթության անհամաչափ զարգացում գյուղում և քաղաքում ապրող, ինչպես նաև սոցիալապես խոցելի ընտանիքների կամ հատուկ կարիքներ ունեցող երեխաների համար: Կրթական հնարավորությունների հասանելիության տեսանկյունից բազմաթիվ պատճառներից մեկը կարելի է համարել նաև մանկավարժական կադրերի ոչ բավարար քանակը կամ բացակայությունը տվյալ համայնքում, դպրոցները դժվարությամբ են կազմակերպում որոշ առարկաների դասավանդման գործընթացը ուսուցիչ չունենալու պատճառով, ինչն էլ նպաստում է համայնքի համայնք տեղափոխմանը, խնդիրները լուծելու փոխարեն նոր մարտահրավերների առաջացմանը: Եթե մայրաքաղաքում և առհասարակ ՀՀ քաղաքներում տարբեր առարկաներ դասավանդող ուսուցիչների հարցը հիմնականում կարգավորված է, ապա Հայաստանում մեծ է աշակերտական փոքրաթիվ համակազմ ունեցող գյուղական դպրոցների թիվը, որտեղ զգացվում է տարբեր առարկաներ դասավանդող ուսուցիչների պակաս: Այս պահին գործում է նաև մենթոր դպրոցների ծրագիրը, ըստ որի՝ եթե դպրոցը չունի որևէ առարկայի ուսուցիչ, ապա դիմում է ծրագրին, և մենթոր դպրոցի ուսուցիչը հեռավար ձևաչափով երեխաների հետ անցկացնում է դասեր: Վերադարձվող դպրոցները թերհամալրված են, քանի որ նորմայից ավելի քիչ թվով աշակերտների են սպասարկում: Ըստ վիճակագրական տվյալների՝ գյուղական համայնքի դպրոցների շուրջ 31.5 %-ն ունի մինչև 100 աշակերտ, իսկ շուրջ 35 %-ը՝ 101-300 աշակերտ [1]: Այդ պատճառով 2020 թվականից մեկնարկվել են 21 մոդուլային դպրոցների կառուցման աշխատանքները, իսկ թերհամալրված դպրոցները պետք է դասերից հետո ծառայեն կրթամշակութային տարբեր նպատակների՝ առավել բազմաֆունկցիոնալ դառնալով [3]: ՀՀ մինչև 2030 թ. զարգացման պետական ծրագրում նշվում է նաև, որ գյուղական համայնքներում կարող են գործարկվել նաև ցանցային դպրոցներ, որոնց պարագայում անհրաժեշտ ենթակառուցվածքները տեղակայվելու են իրար մոտ երկու-երեք բնակավայրերում՝ միավորելով որպես մեկ դպրոց՝ ուսուցչական և աշակերտական

միասնական համակարգով: Այժմ փորձարկվում է նաև բազմահամակարգ դասարաններում կրթության կազմակերպման նոր մոդել, ըստ որի՝ դասարանների միավորումն ախառտեսվում է «Արվեստ և արհեստ», ինչպես նաև «Ֆիզիկական կենսագործունեություն և անվտանգություն» բնագավառների համար, որոնցում խմբերի միավորումը ենթադրվում է, որ ուսումնական տեսանկյունից դրական նշանակություն կունենա [2]: Նշյալ փոփոխություններից երևում է, որ կրթական միջավարի վերաձևումները դեռ շարունակվում են, ռացիոնալ ուղիների որոնումները դեռ ընթացքի մեջ են, իսկ կրթության գործի կազմակերպման հրամայականները՝ երբեմն ռիսկերի ենթարկված: Բարենորոգ կրթական միջավայրը մոտիվացիաների, շարժառիթների, դրդապատճառների լաբորատորիա է, որտեղ անընդհատ կարելի է ստեղծել նորը, կյանքի կոչել գաղափարներ, որոնք կարող են արդյունավետորեն լուծել առաջ եկած բազմապիսի խնդիրներ: Դրա համար առաջնորդ ուսուցիչները լավ օրինակ են նման հարցերի լուծումները իրենց փորձով ներկայացնելու համար: Կրթական միջավարի արդյունավետության վրա աշխատելու, բացերը լրացնելու անհրաժեշտությունն ակնհայտ է:

Վերջին շրջանում Համաշխարհային բանկի կողմից կատարված ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ «Հայաստանում այսօր ծնված երեխան գործող կրթության համակարգի պայմաններում իր հնարավոր կարողությունները կիրացնի 57 %-ով: Սա նշանակում է, որ այժմյան կրթության համակարգն ընդամենը 57 %-ով է կարողանում բացահայտել և զարգացնել քաղաքացու ներուժն ու կարողությունները: Այս հանգամանքն էապես ազդում է երկրի տնտեսական զարգացման վրա», - նշված է փաստաթղթում [1]: Այսուամենայնիվ, լինելով փոքր պետություն՝ մարդկային կապիտալի տեսանկյունից կարևորվում է յուրաքանչյուր քաղաքացին, հասարակության յուրաքանչյուր անդամը՝ որպես մարդկային կապիտալի մի մասնիկ, սակայն դեռևս անելիքներ շատ կան [1]:

Ուստի պետք է մանկավարժական հավասար պայմաններ ստեղծել ուսուցման և դաստիարակության գործընթացների իրականացման համար: Նման պայման կարելի է համարել հատուկ ստեղծված, մանկավարժորեն վերահսկվող գործոնների, սոցիալական հանգամանքների համադրությունը, որը կարող է ապահովել այնպիսի միջավայրի ստեղծում, որում արդյունավետորեն ձևավորվում են ուսուցչի առաջնորդական որակները: Կրթական միջավայրի բարելավման տեսանկյունից առաջնորդ ուսուցչից պահանջվում է.

- մանկավարժական նախաձեռնությունների իրականացում,
- սկսնակ ուսուցիչների շրջանում առաջնորդական գործունեության դրական փորձի լայն տարածում,
- տվյալ համայնքի ուսուցիչների շրջանում առաջնորդներ պատրաստելու արդյունավետ մանկավարժական տեխնոլոգիաների կիրառում,
- սովորողների շրջանում ուսուցման ու առաջնորդության կարողունակությունների ներդրում և զարգացում,
- միջոլորտային փոխգործակցության և համագործակցության ուժեղացում,
- համայնքի երիտասարդական կազմակերպությունների և սոցիալական այլ հաստատությունների ջանքերի համակարգում՝ պատանիների մեջ առաջնորդության որակների ձևավորման համար:

Այսպիսով՝ ուսուցիչների շրջանում առաջնորդների ձևավորումը չի կարող տեղի ունենալ որպես ինքնաբերական գործընթաց, այն անհրաժեշտ է և հնարավոր է կազմակերպել, և դա նպատակահարմար է իրականացնել ոչ ֆորմալ կրթության միջոցով, վերա-

պատրաստումներով կամ ֆորմալ կրթության միջոցով: Ուսուցիչը պետք է ձեռք բերի առաջնորդական կարողունակություններ՝ դառնալով իր առաջնորդության զարգացման ակտիվ մասնակիցն ու կազմակերպիչը [8]: Առաջնորդ ուսուցիչների աշխատանքի հիմքում համագործակցության մանկավարժությունն է, ինչպես և՛ դասավանդման և կառավարման ժամանակակից մեթոդներով զինված լինելու հարցը: Կարևոր են սոցիալական զարգացման և փոխգործակցության առումով ինքնաիրացումը, կազմակերպչական գործունեության մեջ ներառվածությունն ու համակարգված մշտադիտարկումը [3, 63]: Դպրոցական ոչ ստանդարտ պայմաններում աշխատող առաջնորդ ուսուցիչները դպրոցները վերածում են «ճկուն» կրթական միջավայրերի, որտեղ ճիշտ տեղում և ժամանակին կարող են ընդունել փոփոխությունները՝ դիմադրության պատճառներից ստեղծելով հնարավորություններ [9, 82]:

«Work-based-learning» կամ աշխատանքի վրա հիմնված ուսումնառության մոդելը ենթադրում է առաջնորդ ուսուցչի մասնագիտական և մանկավարժական կոմպետենցիաների ձևավորում տեղում, աշխատանքը ուսումնառության հետ համադրելու միջոցով, առաջնորդության ներուժի բացահայտման օգնությամբ, ինչը ևս նպաստում է կրթական միջավայրի բարելավմանն ու հզորացմանը:

Եզրակացություն: Առաջնորդ ուսուցիչների ներառումը տարբեր զարգացվածության աստիճանի համայնքներում բերում է կրթական մշակույթի փոփոխության, նրանց ներգրավվումը համայնքային աշխատանքներում, ինչպես նաև համայնքի մասնակցությունը դպրոցի կյանքին կնպաստեն առաջնորդության փորձի ձեռքբերմանը, կատարողից մինչև կազմակերպիչ գործունեության իրականացմանը, առաջնորդական գիտելիքների, կարողությունների, հմտությունների զարգացմանը: Անհրաժեշտ է մշակել ուսուցչական առաջնորդության չափորոշիչներ:

Հոդվածը գրվել է «Առաջնորդ ուսուցիչները՝ որպես նորարարությունների հանձնառուներ ՀՀ դպրոցներում» թեմայով ԵՊՀ ներքին դրամաշնորհի շրջանակում:

Статья написана в рамках внутреннего гранта ЕГУ на тему «Учителя-лидеры как проводники инноваций в школах РА».

The article was written within the YSU internal grant on the topic “Teachers-leaders as adherents of innovation in Armenian schools”.

THE DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL LEADERSHIP AS A CONDITION FOR RETHINKING THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT

Hayrapetyan Lusine

PhD, Associate Professor

Yerevan State University,

Republic of Armenia

lusine.hayrapetyan@ysu.am

Avetisyan Mary

Ph.D., Associate Professor

Yerevan State University,

Republic of Armenia

mavetisyan@ysu.am

Summary

Today, society needs active, self-confident people who keep up with the times and are able to promote new social initiatives and projects. Teacher leadership training is a consistent and step-by-step process that is important to organize through formal, non-formal education and learning processes. They will help ensure

that teachers themselves are active participants in self-development programs and act as community leaders who contribute to the organization of the educational cause.

A unique role in the development of teachers' leadership potential should be assigned to higher education institutions, which, when organizing vocational education, take into account the interests of both the individual and society and the state as a whole, fulfilling the order of the country's educational policy.

With teachers with high leadership potential, it is possible to create a democratic student-centered educational environment in which students participate in specially organized pedagogical activities aimed at gaining leadership experience. Teacher-leader everyone will be able to take different positions in social interaction, from student to teacher, from performer to organizer.

The purpose of this article is to analyze the role of teacher-leaders in the context of student-centered changes in the educational environment.

Keywords: *teachers-leaders, educational environment, training, social needs, pedagogical leadership.*

РАЗВИТИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ЛИДЕРСТВА КАК УСЛОВИЕ ПЕРЕОСМЫСЛЕНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ

Այրապետյան Լուսինե

*Кандидат педагогических наук, доцент
Ереванский государственный университет,
Республика Армения
lusine.hayrapetyan@ysu.am*

Ավետисяն Մերի

*Кандидат педагогических наук, доцент
Ереванский государственный университет,
Республика Армения
mavetisyan@ysu.am*

Аннотация

Сегодня общество нуждается в активных, уверенных в себе и идущих в ногу со временем образованных лидерах, способных продвигать новые социальные инициативы и проекты. Подготовка лидеров среди учителей – это последовательный и поэтапный процесс, который необходимо организовать с помощью формального, неформального образования и процесса переподготовки. Все это будет способствовать тому, что сами учителя станут активными участниками программ саморазвития и будут выступать в качестве общественных лидеров, в процессе организации образовательной деятельности.

Уникальная роль в развитии лидерского потенциала учителей должна быть отведена высшим учебным заведениям, которые при организации профессионального образования учитывают интересы как личности, так и общества и государства в целом, выполняя заказ образовательной политики страны.

Работая с учителями, обладающими высоким потенциалом лидера, можно создать демократичную образовательную среду, ориентированную на учащихся, в которой те участвуют в специально организованной педагогической деятельности, направленной на приобретение лидерского опыта. Работая с учителем-лидером, можно реализовать разные позиции социального взаимодействия: от ученика до педагога, от исполнителя до организатора.

Цель данной статьи – проанализировать роль учителей-лидеров в контексте личностно-ориентированных изменений в образовательной среде.

Ключевые слова: *учителя-лидеры, образовательная среда, обучение, общественные потребности, педагогическое лидерство.*

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. «Հայաստանի Հանրապետության կրթության մինչև 2030 թվականի զարգացման պետական ծրագիրը հաստատելու մասին» ՀՀ օրենքը, Ընդունված՝ 2022 թվականի նոյեմբերի 16-ին:

2. «Հայաստանի Հանրապետության հանրակրթական ուսումնական հաստատությունում բազմահամակարգ դասարանի կազմավորման կարգը հաստատելու մասին» հրաման, ՀՀ ԿԳՄՍ, 4.10.2019, <https://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=135288>:

3. «ՀՀ 10 բնակավայրերում կկառուցվեն մոդուլային կրթահամալիրներ և դպրոցներ», <https://escs.am/am/news/13320>, 22.09.2024, 21.30:

4. Հարությունյան Ն. , «Ուսուցչական առաջնորդություն» մագիստրոսական կրթական ծրագրի ռազմավարական նշանակությունը «Կրթություն բոլորի համար» համաշխարհային շարժման շրջանակներում, «Կրթությունը 21-րդ դարում», Գիտամեթոդական միջազգային գրա-խոսվող հանդես, թիվ 1(9), 2023:

5. Лесина, Л.А., Лидерство в образовании: социологический анализ. Екатеринбург, 2012. — 165стр.

6. Мурашов А.А., Надо ли воспитывать лидера? Надо! // Народное образование. – 2019. – № 4. – стр. 121-122.

7. Harutyunyan N., Vardanyan I., Hayrapetyan L., The Acmeological Design of Andragogical Educational Space, Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки, 2023, Випуск 3, стр 32-37

8. Ungarean M., Bixler K., Desmore K., Dawes T., Teacher Leader Development During a Master's in Educational Leadership Program, <https://www.researchgate.net/publication/373649887>, 21.09.2024, 20.30PM, p.75

9. Webber Ch., Teacher Leaders: Profiles of Difference and Conviction,"Leading & Managing" Journal of the Australian Council for Educational Leaders, Volume 29, Number 1, Autumn/Winter 2023, ISSN 1329-4539<https://www.researchgate.net/publication/373649887>, p.84

Получено: 23.10.2024

Received: 23.10.2024

Рассмотрено: 26.04.2024

Reviewed: 26.04.2024

Принято: 28.04.2024

Accepted: 28.04.2024

© The Author(s) 2024

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Comercial 4.0 International License